

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

פרשת וישב

מבית שבת טיש

מתוך סדרת "מדות טיש" על כל פרשות השבוע ניתן להשיג בכפף חנויות הספרים

משבה

מאמר פתיחה

כבר עברו קרוב לשלושת אלפים וחמש מאות שנה, מאז קריאתו הנרגשת של יוסף הצדיק: "את אחי אנכי מבקש! הגידה נא לי איפה הם רעים!?! ועדין קריאתו מהדהדת באזנינו ומחבת את כללנו לבדק היכן אחינו בני ישראל רועים, להתמסר למענם ולקרבתם תחת כנפי השכינה. וכך היה ה' אמרי חיים" מוויז'ניץ דורש: "את אחי אנכי מבקש" - אנכי הוא הקב"ה, שנאמר 'אנכי ה' אלקיך', וכביכול הקב"ה בעצמו מבקש את אחיו בני ישראל, היכן הם? כי הם שרונים בעונותיהם הרבים בגלות, וכך צריכים גם בניו לבקש את אחיהם ולהוציאם מהגלות הרוחנית בה הם שרויים. וכה גדול הוא זכוי הרבים, עד שלאחר שעלה רבי מנחם מנדל מויטפסק לארץ הקודש, שלח מכתב אל רעו הנודע רבי שניאור זלמן מלאדי בעל 'התניא', ובו התבטא, שאם היה שוקל במאזני השכל קדם נסיעתו לארץ החיים את המצוה הנשגבה הזו של זכוי הרבים, יתכן שהיה מותר על-פל העליה לשם כך.

רבי יהודה צדקה, ראש ישיבת "פרת יוסף", היה מחנך את תלמידיו, כי לאחר שגדלו בתורה ויראת שמים, מוטלת עליהם החובה לדאוג לטובת הכלל ולזכות את הרבים בשערי תורה וירשות, כדי לקרב את לבם של אחינו בני ישראל לאבינו שבשמים. ובעצמו אף יזם ושלח תלמידי חכמים להרביץ תורה ברבים, וליסד שערי תורה לעם שבשדות, כדי להחזיר בהם תורה ויראת שמים. רגיל היה לדרש את הדין המוצא בהלכות תפלין, כי אסור להפסיק בדבור בין תפלין של יד לבין תפלין של ראש, והיה אומר כך: "תפלין של יד מסמלות את בעלי המלאכה אשר עסקיהם ביד ובעמל כפיים, ואלו תפלין של ראש מרמזות לתלמידי החכמים שמיגעיהם מחם בתורה. מוטלת אכזא החובה שלא להפסיק ביניהם, ושניהם יהיו סמוכים זה לזה. וכיצד? תלמידי החכמים ישפיעו תורה ורוחניות על בעלי המלאכה, ובעלי המלאכה יתמכו מיגיע כפיהם ויסיעו ללומדי התורה..."

אחד היסודות החשובים בשיתוף של ה'סבא' מנובהרדוק, היה שלא להסתפק בהקדשת החיים לעליה רוחנית עצמית, אלא להפקיר את המעמד הרוחני למען האל. וכך היה מפרש ואומר: "בכל ינפ"ך" - יש למסור גם את הרוחניות שהיא הנפש, לעבודת השם, ויש להחליף לזכות את הרבים מבלי להתחשב בעצמי, אף אם מתוך זה יפגע האדם מהלמוד העצמי. רגיל היה להשתמש בפתגם הידוע: "כמה נפולונים נאבדים בין הרועים", דהיינו כמה יחידים שאין איש שם על-לב אליהם, יכולים לצמח ולהיות לגדולי תורה ויראה, ואותם צריך לחפש ולברר מתוך המונים. וכן היה רגיל לומר: "יש לזרע בכל השטחים ולשמור על הפקומות המצמיחים", דהיינו לפעל באופן רחב ולהשקיע ברבים, אפלו אם לבסוף יקצרו רק חלק קטן מפרות העמל שהשקיע. וכך מתאר בעט"אמן בספר "תנועת המוסר": "תלמידי נובהרדוק, התמסרו גם למשימה זו של זכוי הרבים בכל קיצוניותם. הם התאזרו בגבורה הרוחנית ובעוצמת דקדושה, הפקירו את כל ענייניהם האנוכיים ותועלתיותיהם הפרטיות, הרוחניים והחוקרים, והתגייסו בכל כחם והתלהבותם לעבודה זו. לא עמדו בפניהם כל מעצורים, לא חתו מפני כל, שמו פניהם פחלמיש, נתנו גום ונפשם למצפים ולמגדפים, ונתרמו במאבק עז למען הרבצת תורה. אצו מקומם למקום תוך סכנת דרכים וחרפת רעב, כנסו תוך מסירות נפש ילדים ונערים, יסודי ישיבות ובתי חנוה, והפקירו את כל שותם למענם".

וכך היה המהר"ש מליובאוויטש אומר: "גלויו של הבעל-שם טוב היה, שפטררת ירדת הנשמה בגוף היא כדי

להאיר את העולם, וזאת על-ידי עבודת זכוי הרבים דוקא, כי על-כל אחד לפעל ככל-יכלתו למען האל, עד אשר זכות הרבים תלויה בו". ויסוד גדול בעבודה זו, קבע הרבי מליובאוויטש, גדול מצפי הרבים בדרגו האחרון: "יש לדעת, כי המטרה העליונה בזכוי הרבים, אינה בשביל לצבר לעצמו זכות של מצוה הרבים, אלא בשביל לקרב יהודים לאבינו שבשמים ולעשות לו נחת רוח!"

מדגש מהות המדה

זכוי הרבים היא מעלה גדולה ונשגבה, עד שאמרו חז"ל שכל המצוה את הרבים אין חטא בא על ידו, ומאידך מי שקמי שמחטיא את הרבים, אין מספיקים בידו לעשות תשובה. על משה רבנו שאהב וזכה את הרבים, נאמר "צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל", ולעמיתו ירבעם בונבט שחטא והחטיא את ישראל, חטא הרבים תלוי בו, שנאמר "על חטאות ירבעם אשר חטא ואשר החטיא את ישראל". חז"ל אף נתנו טעם לכך שהמצוה הרבים אין חטא בא על ידו, שכן אם הוא זכה את הרבים ישבו תלמידיו אותם זכה בגן עדן, וכיצד יתכן שהוא עצמו ישב אז בגיהנום?! ולכן אין מכשילים אותו בחטא ואף הוא יורש גן עדן. וגדולה מעלת זכוי הרבים ממוצות אחרות, כפי שהיו צדיקים אומרים, מפני שבכל מצוה יש לאדם פניות ונגיעות, וכדי להגיע לדרגה של עשיית מצוה לשם שמים בנקיאת, צריך הוא לעמל רבות. אולם פאשר האדם מצוה את האל, נחשב לו שעשה אותה בשלמות הגדולה ביותר, שהרי הוא זכהו בעשיית המצוה, ואלו את הפניות והנגיעות האישיות של האל לא הביא עליו, ולכן נחשב לו כאחד שעשה מצוה בשלמות. ואף גדול הוא המצוה את הרבים ממי שעושה את המצוה בשלמות הגדולה, כפי שכתב בעל "חובות הלבבות", מפני שהמצוה את הרבים, גורם לכך שהציות הולכות ומתרבות בכל יום ובכל יע, והכל נזקק לזכותו של המצוה. וכתב החת"ם סופר, שהמצוה את הרבים, זוכה לאריכות ימים ושנים, כדי שיכל להמשיך במעשיו למען האל, ומתברר בפנים כשרים, בעשר וקבד.

"איני יודע לתת עצות להצלחה בחנוה. אולם דבר אחד ראיתי. כי מי שמצוה את הרבים, ישילו בנים טובים. שנאמר 'אשר איש ירא אתה' במצותיו חפץ מאד' - כדי לזכות את הרבים, ואזי - גבור בארץ יהיה זרעו, דור ישרים יבך".

(הגר"ו מברסק)

נמשל

למה הדבר דומה

המציאה. ארגו קטן הצע למכירה ביריד, ובו גלה צדוק מערכת של כלי נחשת מרקעים, מעשה ידי אמן. בעינו הבוחנת והפקחית הבין, כי הכלים הללו יכולים לפאר ארמונות מלכים, והוא מהר לרפש את המערכת במחיר מפלפל, שהיה כמעט פלרכוש. הוא אחז בידיו את הכלים היקרים, והמשיך להסתובב בשוק כדי לחפש להם קונה, ומזלו הטוב המשיך לרדף אחריו. באחת הסמטאות שבשוק, ראה אדם בלתי מכר שעומד ובוהן כלים שונים על גבי הדוכנים, וצדוק החליט משום-מה לנסות לגשת אליו ולהציע לו את מערכת הכלים היקרה שעמו. הלה שלח מבט קצר אל הכלים, ומיד שלף מכיסו צרור תפוח. לנגד עיניו הנדהמות של צדוק, הוציא משם צרור גדול של שטרות, שהיו פי עשרה מהמחיר ששלם על הכלים, והכסף עבר ידים בזריזות. בצעדים מתרוננים המשיך צדוק את דרכו בשוק, והנה הוא פוגש את מיטבו. הלה היה עסוק באותה עת במשאומתן קולני עם מספר סוחרים, וצדוק הטוה און לדברים. וככל שהדקות נקפו, הלכה תמיהה גדולה והתפשטה בלבו. נושא השיחה היה, רכישת גלילי בד, אותם רכש רבי פלטיאל עם בואו אל השוק, ועתה עמד על המוקח עם הסוחרים, שבקשו לרכש את היבדים במחיר נוח. מקטעי הדברים הבין צדוק, כי רבי פלטיאל עומד למכור את היבדים ברוח של עשרים אחוזים בלבד, והתקשה להבין מדוע הסוחר המהלל עושה צעד שכזה, אך כבש את תמיהתו בלבו. רק בנסיעתם חזרה, לאחר שצדוק ספר בהתלהבות על העסק המצלח שעשה בשוק, העז להעלות את תמיהתו בפני הסוחר העשיר. "הרי אני מכרתי את הכלים שרכשתי, במחיר מפלפל פי עשרה מהקרן ששלמתי. מדוע אפוא, הסכמת למכור את היבדים שרכשתי, ברוח של עשרים אחוזים בלבד?" ורבי פלטיאל השיב, כשהוא מלמד את הסוחר הצעיר פרק בהלכות עסקים: "מה לך לשאל שאלת שטות שכזו? בוא וראה מה ההבדל בינינו. אתה אמןם הרוחת סכום נאה, וההכנסה שלך היתה פי עשרה מהקרן ששלמתי, אולם הסכום כולו של הרוח אינו אלא סכום זעיר וזניח. אני לעומת זאת, מכרתי קרון שלם של יבדים, ועל כל גלילי בד קבלתי עשרים אחוזים רווח נקי. ערוך אפוא חשבון כללי, והכפל את הרוח המעט שלי באלפי הגלילים שמכרתי, ומזה תוכל להבין על נקלה כי העסקה שלי היתה טובה עשרת מונים מאז שלך."

הנמשל

במשל נפלא זה, משתמש רבנו בחיי בספרו "חובות הלבבות", כדי להמשיך לנו את הרוח של זכוי הרבים. העוסק במצות ובעבודת השם לעצמו בלבד, דומה לאותו סוחר צעיר שהרויח אמןם רוח גדול, אבל הסכום כולו היה מזערי. לעומת זאת, מי שעוסק בזכוי הרבים ומשקיע מאמנו לטובת אחרים, מגדיל בכך את הרווחים שלו במדה רבה. וגם אם אמןם הרווחים שלו עצמו אינם גדולים, שכן אין זמנו ספק בידו די הצורך כדי להתקדם ולהתעלות, הרי שהרווחים הגדולים מפרי השקעתו באלת, גדולים לאין ערוך והוא צובר לעצמו זכיות רבות כחול אשר על הים לרב.

רבי פלטיאל הפרנס, זה היה כנודו בפי תושבי העירה, כנודו של פבוד בזכות היותו מנשואי הפנים בקהלה. בר אורן ובר אבהן היה, ובנוסף גם היה בעל המאה, תורה וגדלה התאחדו אצלו על שלחן אחד. נוח לבריות היה, והעשר לא העבירו על דעתו. לא פלא אפוא, כי אישיותו התחבבה על כל תושבי העירה, וכלם התחשבו בדעתו. תושב נוסף היה בעירה, ושמו צדוק. אברך צעיר, שרק לפני שנים מעטות הקים את ביתו, אך מצעיריותו חלם להפוך להיות עשיר ומכבד פרבי פלטיאל. חריף מוח וממלח היה, אולם חסר נסיון, שכן מעולם לא יצא מגבול עירתו. היה זה שנים אחדות לאחר נשואיו, וצדוק החליט לנסות לשלח את ידו במסחר, ולהתחיל לעמד על רגליו שלו בכחות עצמו. אולם חלומות לחוד ומציאות לחוד. חסר נסיונו היה בעוכריו, ולא עברה תקופה ארפה, עד שמכל הנדניה שלו לא נותרו אלא אודים עשנים. בני משפחתו וידידיו נסו למנוע ממנו לנסות שוב לשלח את ידו במסחר, אולם הוא לא אמר נואש. "כך דרכו של עולם", טען, "לעתים מרויחים ולעתים מפסידים, אולם אין להתיאש לעולם, ויש לצפות לחסדי שמים". עתה כבר היה צדוק זהיר יותר. למוד נסיון מר מכשולונותיו הצורבים, נזהר עתה שבועתים בכל צעד ושעל. עתה לא השקיע כספים בזריזות, אלא שקל כל הצעה מסחרית בכבד ראש. בקר אחד, בעודו שב לביתו לאחר תפלת שחרית, ראה בדרך את רבי פלטיאל הפרנס. "איזה סכל הייתי!" הרהר צדוק בלבו, "מדוע לא פניתי עד כה אל הפרנס הממלח, שעוסק כבר במסחר עשרות שנים ונהירים לו שבילי העסקים כשבילי כר ידו? הרי בודאי ישמח לחלק עמי מעט מנסיונו העשיר ולשמש לי כמורה נבוכים", ובעוד המחשבות חולפות במחו, פנה אל רבי פלטיאל: "בקר טוב לך, רבי פלטיאל הנכבד". הפרנס צודד אליו את מבטו, והשיב לו אף הוא בחמימות. לאוניו כבר גנבה השמועה אודות העלם הצעיר שהתמר להפך בן רגע לסוחר ותיק, ואבד במו ידיו את כל נדנתו. "צר לי שלא אוכל להתפנות אליך עתה", אמר בבהילות, "שכן נחפו אני לצאת לדרך אל היריד המסחרי הגדול שבליפציג". רק שמע צדוק את המלים היריד הגדול, ועינו אורו בבת אחת. "זו הרי הזדמנות פז בשבילי" אמר, והוסיף בבשנות: "אולי אוכל להצטרף אל מר בנסיעתו אל היריד?" רבי פלטיאל חייך בסלחנות, ואמר: "מדוע לא? אשמח מאד לארח אותך בעגלתי, וכך תהיה הדרך נעימה הרבה יותר."

זמן לא רב לאחר מכן, כבר ישב צדוק הצעיר בחברתו של הסוחר הוותיק, והדרך עברה עליהם בנעימים. רבי פלטיאל התגלה במלוא הדרתו, ולא חדל כל הדרך מלהעניק לסוחר הצעיר עצות נבונות ומחכימות בעניני עסקים, השוות את מושקלן בזהב. צדוק ישב כתלמיד צינתו, ובלע בצמא את כל עצותיו של פלטיאל, כאשר מדי פעם הוא שולח יד והירה לכיסו, ובודק אם אמתחת הפעוה שנטל עמו, אותם קבל בהלואה, לא נשמטה חלילה ממנו. והנה נכנסה הכפרה בשעריה של ליפציג הגדולה. השוק המה ורחש ככורת דבורים, וצדוק חש את עצמו כילד אובד. והנה ארע הפלא. עסקה פדאית נקרתה בדרך, וצדוק מהר לקפץ על-

מְרָגֵל

הַלְכוּת וְהַלִּיכוּת

• כְּשֶׁאַדָּם מְזַכֵּה אֶת הַרְבִּים יִשְׁלוּ זְכוּת גְּדוּלָה, מִדַּת הַדִּין מְשַׁלְּמֵת לוֹ שְׂכָר טוֹב - שֶׁלֹּא לְהַבִּיא חֶטָא עַל־יְדוֹ וְלֹא הַרְהוּר עֲבָרָה, וְזֶה הוּא שְׂכָרוֹ, שֶׁשְׂכָר מִצְוָה - מִצְוָה. (רבנו יונה)

• טוֹב לְאָדָם לְמַעַט בְּהַשְׁלֵמֹת נַפְשׁוֹ כְּדִי לְהַרְבּוֹת אֶת כְּבוֹד ה', לְמַעַט אֶת מוֹרְדָיו וְלְהַרְבּוֹת אֶת עַבְדָיו וְיוֹדְעֵיו, כִּי מִה יִתֵּן וּמִה יִסְיֵף הָאָדָם, אִם יוֹסִיף מִלְּאֵךְ אֶחָד עַל אֲלָפֵי רַבּוֹת מִלְּאֵכֵי מַעְלָה? הֲלֹא ה' בּוֹרָא וּמַמְצִיא מִלְּאֵכֵי חַדָּשִׁים לְבָקָרִים. (הת"ם סופר)

• אֲכַלּוּ מִי שֶׁהוּא חוֹטֵא גְדוֹל - אִם מוֹכֵחַ אֲנָשִׁים וּמְזַכֵּה אוֹתָם בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת וּבְמַעֲשֵׂים טוֹבִים, עַל־יְדֵי זֶה יִמְחַלוּ לוֹ עַל־עוֹנוֹתָיו, וְיִהְיֶה בְּמַדְרַגַּת צְדִיק לַחַיּוֹת בְּנַעַם ה' וּלְבָקָר בְּהִיכָלוֹ. (רבי יצחק אלפיה)

• הָאֲנָשִׁים מִזְכֵּי הַרְבִּים זֹכִים בְּעֵבֹר זֶה לְבָנִים גְּדוּלֵי תּוֹרָה שֶׁמְזַכֵּים אֶת יִשְׂרָאֵל בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת, כְּמוֹ אֶלְקָנָה שֶׁהַשְׁתַּדְּל לְזִכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל לְעֵלוֹת לְרַגְל לִירוּשָׁלַיִם, וְאָמַר לוֹ הַקִּבֵּ"ה: אֵתָה הַכְרַעַת אֶת יִשְׂרָאֵל לְכַף־זְכוּת וְחִנְכַּת אוֹתָם לְמִצְוֹת, וְזָכוּ רַבִּים עַל־יְדֵךְ, חַיִּיךָ שֶׁאֲנִי מוֹצִיא מִמָּךְ בֶּן שִׁיכְרִיעַ אֶת־כָּל יִשְׂרָאֵל לְכַף־זְכוּת, וְיִחַנְּךָ אוֹתָם לְמִצְוֹת וְיִזְכּוּ רַבִּים עַל־יְדֵךְ. (החפץ חיים)

• הַמְּקַדֵּישׁ אֶת־כָּל עֲתוֹתָיו לְמַעַן הַאֲלֵת, לְקַרְבוֹ לַתּוֹרָה וּלְמִצְוֹת, גַּם אִם כְּתוּצָאָה מִכּוֹן אֵין לוֹ דִּי פְנָאֵי לְחַנּוּךְ בְּנָיו, מִכָּל־מְקוֹם מְבַטֵּחַ לוֹ שֶׁבְנָיו יִהְיוּ מְבָרְכִים, כְּפִי שֶׁאָמַר "כָּל־הַיּוֹם חוֹנֵן וּמְלוּוֶה וְזָרְעוֹ לְבָרְכָה". (התת"ם סופר)

• הַמְּשַׁפֵּיעַ עַל־בְּנֵי אָדָם רַבִּים, זְכוּתוֹ נִכְפָּלַת בְּכָף שֶׁהַשְׁפִּיעַ עַל־כָּלָם, כְּלִמָּה שֶׁנִּגְרַם לְדוֹרוֹתֵיהֶם וּלְדוֹרוֹת שְׁלֹוֹ, הַכֵּל שְׁלֹוֹ הוּא, כָּל זֶה יִהְיֶה שְׂכָר הָעוֹלָם הַבָּא שְׁלֹוֹ. (מכתב מאלהו)

• אִם זָכִיתָ אֶת הַרְבִּים וּבָא מַעֲשֵׂה עֲבָרָה לְיָדְךָ וְהִתְגַּבַּרְתָּ עַל־יְצָרְךָ - אַל תַּחְזִיק טוֹבָה לְעַצְמְךָ, כִּי לְכָף לֹא עֲבֹוּה לַחֶטָא, לְפִי שֶׁאֲכִיתָ אֶת־הַרְבִּים. וְיֵשׁ שֶׁלֹּא זָכָה וּמִתְגַּבֵּר עַל־יְצָרוֹ, מִפְּנֵי כִּי אַחֲרֵי־כֵן יִזְכֶּה אֶת־הַרְבִּים, וּלְכָף כְּבָר לְפָנֵינוּ לֹא עֲבֹוּהוּ לַחֶטָא. (פלא יועץ)

• כְּשֶׁם שֶׁהַמְּחַטֵּיא חֲבָרוֹ גְּדוֹל עוֹנוֹ מִנְשׂוּאָה, כֵּן גַּם לְהַפְּיָה, שֶׁהַמְּזַכֵּה אֶת־הַרְבִּים אֵין קוֹץ לְמַתַּן שְׂכָרוֹ. (אגלי טל)

• לֹא נִבְרָא הָאָדָם, אֶלָּא לְהוֹעִיל לְאַחֵרִים כְּכֹל אֲשֶׁר יִמְצָא לְעֵשׂוֹת. (רבי חיים מוולוז'ין)

• "כָּל־הַמְּזַכֵּה אֶת־הַרְבִּים אֵין חֶטָא בָּא עַל־יְדוֹ" - כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה הוּא בְּגִיהֶנֶם, וְתִלְמִידָיו שֶׁאֵינָם אוֹתָם יִהְיוּ בְּגִין עֲדוֹ, שֶׁאָמַר "כִּי לֹא־תַעֲזֹב נַפְשִׁי לְשֵׂאוֹל לֹא־תִתֵּן חֶסֶדְךָ לְרֵאוֹת שְׂחַת". (מסכת יומא)

• כָּל־הַמּוֹכֵחַ אֶת־חֲבָרוֹ לְשֵׁם־שָׁמַיִם, זֹכֶה לְחַלְקוֹ שֶׁל־הַקִּבֵּ"ה וְיוֹשֵׁב בְּמִחְצָתוֹ, שֶׁאָמַר "מוֹכֵחַ אָדָם אַחֲרָי". וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שְׁמוֹשְׁכֵין עֲלָיו חוֹטֵי שֶׁל־חֶסֶד, שֶׁאָמַר "חֵן יִמְצָא מִמּוֹחֵלֵק לְשׁוֹן". (מסכת תמיד)

• אִם תּוֹצִיא אָדָם הַגּוֹן מֵאָדָם רָשָׁע, תִּזְכֶּה בְּמַעְלָה גְבוּהָה וּמְרוֹמְמַת מְאֹד, שֶׁאֲנִי גּוֹזֵר גְּזֵרָה וְאֵתָה מְבַטְלָה, שֶׁאָמַר "לָכֵן כֹּה־אָמַר ה' אִם־תָּשׁוּב וְאִשְׁיבָךְ וְאִשְׁיבָךְ לְפָנַי תַּעֲמֹד וְאִם־תוֹצִיא יָקָר מְאֹדֵל כְּפִי תִהְיֶה". (רש"י בירמיה)

• צָרִיךְ לְהַשְׁתַּדְּל לְקַרְבֵּי אֶת לְבָבוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְעַבּוֹדַת ה', וְלָזֶה יִקְרָא קַרְבָּן לֵה'. כִּי עַל־יְדֵי חֶטָא הָאָדָם תִּפְרַד הַדְּבָקוֹת שֶׁל־יִשְׂרָאֵל מֵאֲבִיהֶם שֶׁבְּשָׁמַיִם, וְיִהְיוּ נִבְדָּלִים וּמְרַחֲקִים מִהַשְׁכִּינָה, וְצוּרָה הַקִּבֵּ"ה לְהוֹכִיחַ אֶת־הַרְחוּק וּלְקַרְבֵּי אֶת־לְבוֹ, וְהַגְדִּיל שְׂכָר הַמְּזַכֵּה אֶת־הַרְבִּים, וְאֵין חֶטָא בָּא עַל־יְדוֹ. (אור החיים הקדוש)

• וְאִם לְמַדּוֹ - מִה שְׂכָרוֹ? אָמַר רַבָּא אָמַר רַב־שֵׁשֶׁת: זֹכֶה לְבָרְכוּת כְּיוֹסֵף, שֶׁאָמַר "וּבָרְכָה לְרֵאשׁ מִשְׁבִּיר", וְאֵין מִשְׁבִּיר אֶלָּא יוֹסֵף, שֶׁאָמַר "וְיוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל־הָאָרֶץ הוּא הַמְּשַׁבֵּיר לְכָל־עַם הָאָרֶץ". (מסכת סנהדרין)

• כָּל יָרָא וְחָרַד אֶת דְּבַר ה', צָרִיךְ לְאֶסֶף אֲנָשִׁים רַיָּקִים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֶת מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם, זֶה עֲשָׂרָה וְזֶה עֲשָׂרִים, וּלְקַרְבָּם אֶל־אֲבִיהֶם שֶׁבְּשָׁמַיִם, וּבְזֶה יַעֲלוּ אַרוּכָה וּמְרַפָּא לְכָל־מְכּוֹתֵינוּ וְצָרוֹתֵינוּ, וְיִתְקַדַּשׁ שֵׁם־שָׁמַיִם בֵּין הַמְּרַבִּים וּבֵין הַיְחִידִים, וְהַמְּעַטִּים וְהַנְּשַׁאֲרִים בָּהֶם יִרְאוּ וְכֵן יַעֲשׂוּ. וְהַמְּחַזְּקִים בְּדַת לְהַקִּימָה וּלְהַרְיָמָה נִקְרָאִים עַמּוּדֵי שָׁמַיִם, וְהֵם הַמְּעַמְּדִים אֶת־כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ, וְיֵשׁ לָהֶם זְכוּת כְּמוֹשֶׁה רַבֵּנוּ אֲשֶׁר זָכָה וְזָכָה אֶת־הַרְבִּים, וְהֵם הַמּוֹצִיאִים יָקָר מְאֹדֵל וְיֵשׁ מֵאֵין, וְהֵם שֶׁתְּפִים לְבוֹרָא יִתְבַּרַךְ בְּבְרִיאַת הָעוֹלָם וּבְהַעֲמַדְתּוֹ. (רבי משה בןמכיר)

• אֵלוֹ הֵיוּ אֲנָשִׁים יוֹדְעִים כְּפֹה תוֹעֵלַת וְזְכוּת זֹכִים עַל־יְדֵי קַרְוֵי הַחֹטְאִים, הֵיוּ הוֹלְכִים וְרוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם כְּשֶׁם שְׂרוֹדְפִים אַחֲרֵי חַיִּים. כְּלִמָּה שֶׁאֲוָחוּ בְּיַד הַחֹטֵא וּמְשַׁתַּדְּל שֶׁיַּעֲזֹב אֶת דְּרָךְ הָרַע, הוּא מַתְּעַלָּה לְדַרְגָּה כְּזוֹ שֶׁאֵין אָדָם אַחֵר יָכוֹל לְהַתְּעַלּוֹת אֲלֵיהָ. (זהר הקדוש)

מהלל

מספורי חז"ל

בו ספק טמאה, כי היה בו קבר ולא יודעים את מקומו המדויק, והכהנים מצטערים להקיפו ואינם יכולים לקצר את דרכם בשדה. ברר רבי שמעון וחקר בדבר, ובא זקן אחד והעיד, שרבן יוחנן בן זכאי קצץ בשדה זה תרמוסים של תרומה, ומפני שרבן יוחנן היה כהן, סמן הוא שהשדה היה מחזק בעבר כטהור, ורק לאחר מכן נאבד בו קבר. הלך רבי שמעון וזרע בו תרמוסים, ונעשה שם גס, והמות החל לנוע בקברו עד שהעפר שעליו נעשה תחנית, וכך הצליח רבי שמעון לצנן את הקבר וטהר את כל השדה. וכשראה רבי שמעון שאותו זקן לועג למעשהו ומתפלל על שטהר את השדה, נתן עיניו בו והלה שבק חיים. (מסכת שבת)

אחד מגדולי מזכרי הרבנים היה התנא רבי חייא, שעליו אמרו חז"ל "כפמה גדולים מעשי חייא" וכנו אותו 'רבי חייא רבא' - דהינו רבי חייא הגדול. פעלו הגדול בזכרי הרבנים היה בהרבצת התורה שלו, עד שפעם, כפאשר ריש לקיש צנן מערת קבורה ונעלמה ממנו מערת רבי חייא, כדי ללמד שלא כל אחד ראוי להתקרב אליו, התענה שלש מאות תעניות כדי שיראהו בחלומו ולא ראהו. חלשה דעתו ואמר: "רבנו של עולם! וכי לא פלפלת בתורה כמוהו?! יצאה בת קול ואמרה לו: "תורה כמותו פלפלת, אולם תורה כמותו לא רבצת, ולא עוד אלא שהיה גולה ממקום למקום כדי ללמד תורה". התענה ריש לקיש עוד שלש מאות תעניות, עד שהתגלה לפניו רבי חייא ואמר לו: "דע לה, כי מי שלומד תורה לעצמו ואינו מלמד לאחרים, נוח לו של נברא!" כי רבי חייא מסר נפשו על הרבצת התורה. רבי חייא עלה לארץ ישראל כדי לחזק בה את התורה שנחלשה לאחר גרות אדרינוס קיסר רומי, והחל בפעולותיו להשיב עטרה לישנה. תחלה זרע פשתן, וכשגדל הפשתן היה עושה מהם חבלים וטונה מהם רשתות. לאחר מכן היה יוצא למדבר, שבו אין חשש גול וצד צביים, שוחטם ומאכיל את בשרם לעניים. את העור היה מעבד לקלף ועליו היה פותב מגלות מהתורה, והולך למקום שאין בו תורה ומלמד לחמשה נערים כל אחד חמש אחד. לאחר שהנער דע היטב את החמש, היה מדריך אותו ללמד לחבריו את מה שהוא יודע, וכך היה מביא את כל החמשה להכיר את כל חמשת חמשי התורה, והיו מלמדים אותם לנערים אחרים. וכך היה גם נוטל ששה נערים אחרים, ומלמד לכל אחד מהם סדר אחד של המושנה, ומבקש מהם ללמד זה לזה ולאחרים. וכך הצליח לזכות את הרבים ולהפיץ תורה במקומות רבים, עד ששבה התורה לשכח בארץ ישראל. וכאשר היו רבי חנינא ורבי חייא מתנפחים ביניהם, היה רבי חנינא אומר לו: "אתי אתה מתנפח? והרי אם חלילה תשתפח התורה מישראל, אחזירה עלי ידי פלפולי". ענה לו רבי חייא: "אתי אתה מתנפח? והרי אני עשיתי שהתורה לא תשתפח מישראל", ואז ספר לו את פעולותיו למען הפצת התורה, שלא תשתפח חלילה תורה מישראל. (רבי חייא רבא)

יפתח הגלעד היה אחד משופטי ישראל בתקופת השופטים שאחר תקופת הושע בן נון, והושע את עם ישראל בשעה שפאו בני עמון להלחם עמם. כשחזר מהמלחמה כשהוא עטור נצחון, יצאו בני אפרים נגדו בטענה על כך שלא הזמין אותם להשתתף עמו במלחמה, אולם הוא טען שבקש מהם לבוא לעזר לו ולא באו, וכך פרצה מלחמת אחים ביניהם, ולמרבית הצער נהרגו מבני אפרים ארבעים ושנים אלף איש. ואמרו חז"ל, שסבת הדבר היתה כך. בשעת המלחמה נדר יפתח נדר, שכל מי שיצא מדלת ביתו, יקריבנו לקרבן לפני ה', פאות תודה לה'. הוא היה בטיח כי מביתו יצא כבש או עז לקראתו, ואותו יקריב לקרבן, אולם לצערו יצאה בתו מביתו לקבל את פניו, וכיון שפך נאלץ לקיים בה את נדרו. לפי האמת היה יפתח צריך ללכת לחכמי הדור ולהשאיל על נדרו בפניהם, אך מפני כבודו לא רצה ללכת לפניהם בן אלעזר הפכה שהיה חי באותו דור, ופניהם לא בא אליו מאותה סבה. וכשפאו בני אפרים לפניהם כדי לומר לו שהם רוצים להלחם עם יפתח, היה צריך להוכיח אותם ולומר: "מדוע לא פאתם אליו כדי להתיר את נדרו? ועכשו נזעקתם ובאתם כדי להלחם עמו?" ומפני ששאתק ולא הוכיחם, ישב הקב"ה על פסא שופט צדק ואמר: "מאחר שיפתח שם נפשו בכפו כדי להציל את ישראל מיד מואב ועמון, ובני אפרים באו לעשות עמו מריבה והתקבצו לעשות עמו מלחמה, לכן יצא יפתח ויהרג בהם". ומי אפוא הרג את כל אותם ארבעים ושנים אלף איש? בגלל שפניהם לא מחה בדם של בני אפרים ולא הפר את נדרו של יפתח. ולא פניהם בלבד, אלא כל מי שספק בידו למחות ואינו מוחה, ויש בידו יכלת להחזיר את ישראל למוטב ואינו מחזיר, נזקפים לחובתו כל הדמים הנשפכים בישראל. ולמה הם דומים? לספינה שנקרע בה בית אחד, אין אומרים נקרע בה בית אחד, אלא כל הספינה נקרעה בלה. (תנא דבי אליהו)

לאחר שיצא רבי שמעון בן יוחאי מהמערה, בה היה טמון במקומו של עשרה שנים, לאחר שהשלטון הרומאי רצה להרג אותו, אמר: "הרי התרחשו לי נסים גדולים בכל השנים הארוכות בהן ישבתי במערה. שהרי בראו לי מן השמים עץ חרוכים למאכלי ומעין של מים חיים נבע בסמוך למערה, והקב"ה שמר עלי מפני משמר לבל ימצאוני הרומאים. ומפיון שפך, רוצה אני לעשות דבר אחד כדי לזכות את הרבים, כדי שלא ינפו לי משכרי בעולם העליון בגלל שעשו לי גס. וכך גם נהג יעקב אבינו, שבשעה שפא שלם לשכם, שלם בגופו שנתרפא מצליעתו, שלם במקומו שלא נחסר מקומו כלום אפלו שנתן לעשו מתנות רבות, ושלם בתורתו שלא שכח מאומה בטרם הדרה, ומיד 'יחן את פני העיר', ותקן לבני שכם מטבעות משלהם, ובנה להם שוקים ומרחצאות. ואף אני רוצה לעשות דבר מה לתועלת הכלל". התענין רבי שמעון ושאל אם יש דבר מה לתקן, ואמרו לו שיש שם שדה אחד שיש

מתפל

אמרות ופתגמים

לְקַבֵּל הַבְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית. מִי שֶׁמְחַזֵּר אֶת בְּנֵי-אָדָם בְּתִשׁוּבָה, זֹכֶה וְיוֹשֵׁב בְּיִשְׁבֵּיבָה שְׁלִמְעֵלָה, וְהַקֶּבֶץ הַמְּבֹטָל אֶת-הַגְּזֵרוֹת בְּשִׁבְלֹו. (ספר המידות)

• הָאָדָם הַמְּעוֹזֵר אֶת לֵב בְּנֵי-אָדָם לְלַמֵּד לִירְאָה אֶת-ה', יִהְיֶה לוֹ חֶלֶק בְּכָל-אֲשֶׁר יוֹלֵד מִזֶּה, לְהַתְעַדָּן בְּעַדָּן נִצְחִי אֲשֶׁר עֵין לֹא רֵאתָהּ. הַשֶּׁכֶל הָאֲנוּשִׁי יִלְאֶה מִלְּהַקִּיף אֶת-כַּמּוֹת וְאִיכוֹת מִצְוֹת הַרְבִּים אֲשֶׁר יִלוּוּ אָדָם זֶה, הַעֲמֵל מְעֵט וְהַשֶּׁכֶר רַב לֹא יִעֲרָךְ וְשִׁעוֹר. (רבי ישראל מסלנט)

• לְדַעֲתִי, כְּלִימֵי חַיֵּי הָאָדָם, אִם אֵם יִחְיֶה אֵלֶיךָ שְׁנַיִם, לֹא עוֹלָה עֲבוֹדָתוֹ נֶגֶד זְכוּת הַרְבִּים, לְהֵאִיר אֶת-עֵינֵיהֶם וְזֹרְעִים אֲחֵרֵיהֶם לְדוֹרֵי-דוֹרִים. (רבי אברהם מקאלניץ)

• אִם כִּשְׁהָאָדָם שְׁלֵם בְּגוֹפוֹ וְנִשְׁמָתוֹ, אֵינוֹ נִקְרָא שְׁלֵם עַד שְׂיִגְרָם שְׁלֵמוֹת גַּם לְזוּלָתוֹ. (רבי אורי מודינצקי)

• אִלּוּ הָיָה הָאָדָם עוֹסֵק בְּמִסִּירוֹת נַפְשׁ לְטוֹבַת הַרְבִּים, בְּמִדָּה כַּזֶּה שֶׁהוּא מְתַאֲמֵץ אֶת לְטוֹבַת אֶחָד מִבְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, הָיָה יָכוֹל לִישֹׁד מֵאָה יְשִׁיבוֹת... (הסבא מנובהרדוק)

• הַעוֹסְקִים בְּזְכוּי הַרְבִּים, זֹכִים לְסִיעָתָא דְשְׂמַיָא הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהוּא מְסַגֵּל לְפִי בְּשִׁרְוֹנוֹתָיו. (קרייטא דאיגרתא)

• צְרִיף לְהִיּוֹת קֹדֶם זֹכֶה וְאַחֲרֵיכֶּךָ לְזַכּוֹת, כִּי הַזֹּכֶה הוּא תְּנַאי כְּדֵי שְׂיִגְיַע לְהִיּוֹת מִזְכָּה הַרְבִּים בְּאַמְתָּא. (רבי יוחנן לוינשטיין)

• הַמֵּיטִיב עִם-הַרְבִּים וְהַמְּזַכֵּה אֶת-הַרְבִּים, זְכוּת זֶה תִּשְׁאָר בְּיָדוֹ שֶׁהוּא עוֹצְמוֹ לֹא יֵאָבֵד מִן-הַרְבִּים. (הסבא מנובהרדוק)

• הַמְּשַׁתְּמֵט מִעֲבוֹדַת הַרְבִּים בְּאוֹמְרוֹ "קִטָּן אֲנִי בְּעֵינַי", שֶׁאֵל אוֹתוֹ: "וְכִי קִטָּן אַתָּה מְדוּד הַמְּלָכָה, שֶׁאֲמַר 'אֲנִי תוֹלַעַת וְלֹא-אִישׁ, וְאִם-עַל-פִּי-כֵן אֶלְמָדָה פְּשָׁעִים דְּרַבִּיךָ"... (פתגמים נבחרים)

• לָמָּה נִזְקָקִים רְאִשֵׁי יִשְׁיבוֹת וּמְרַבִּיצֵי תוֹרָה לְכַתֵּת רְגְלֵיהֶם לְמַעַן יְשִׁיבוֹתֵיהֶם? לְזַכּוֹת בְּכָה אֶת-הַיְהוּדִים הַנְּדָחִים שְׂאִינֵם זֹכִים לְלַמֵּד תוֹרָה, אֲשֶׁר זֹכִים לִיהְנוֹת מֵאוֹרֵם שֶׁל הַרְבָּנִים הַמְּבַקְרִים בְּעֵרְיָהֶם וּמְזַרְחִים עֲלֵיהֶם מֵאוֹרֵם. (החפץ חיים)

• הָאִישׁ הַמְּזַכֵּה אֶת-הַרְבִּים, אִם הוּא עוֹצְמוֹ מִתְעַלָּה וּמִתְקַדֵּשׁ מֵאֵד עַל-יָדֵי כֵן. (הסטייפלר)

• כָּל-הַמְּלַמֵּד תוֹרָה בְּרַבִּים לְיִשְׂרָאֵל לְשֵׁם-שָׁמַיִם, הַמְּקוּם מְרַחֵם עָלָיו וְנוֹתֵן בּוֹ חֶכְמָה וְיִנְיָה וְדַעַת וְהַשְׁכָּל, וְנוֹתֵן חֶלְקוֹ עִם שְׁלֹשָׁה צְדִיקִים, אֲבָרָהֶם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב. (תנא דובי אליהו)

• כָּל-הַמְּלַמֵּד אֶת בְּרֵי-חֲבֵרוֹ תוֹרָה, זֹכֶה וְיוֹשֵׁב בְּיִשְׁבֵּיבָה שְׁלִמְעֵלָה, שְׁנָאֲמַר "אִם-תֵּשׁוּב וְאֲשִׁיבָךָ לְפָנַי תַּעֲמִד". וְכָל-הַמְּלַמֵּד אֶת בֶּן עַם-הָאָרֶץ תוֹרָה, אֶפְלוּ הַקֶּבֶץ הַגּוֹזֵר גְּזֵרָה מְבֹטָלָה בְּשִׁבְלֹו, שְׁנָאֲמַר "וְאִם-תּוֹצִיא יָקָר מִזּוּלָל כְּפִי תִהְיֶה" (מסכת בבא מציעא)

• כְּלִימֵי שֶׁהוּא יָכוֹל לְהוֹצִיא דְבָרֵי תוֹרָה מִזּוּלָל, הֵרִי הוּא חָשׁוּב כְּאוֹתוֹ הַפֶּה שֶׁנֹּתֵן דַּעַת וְתוֹבָנָה, כְּפִיו שְׁלִי-הַקֶּבֶץ"ה, וְמָה אֲנִי בּוֹרָא עוֹלָמוֹת וּמְחַיֶּה מֵתִים - אִם אַתֶּם כֵּן. (סדרש תהילים ומשל)

• כָּל הַמְּכַנִּים בְּרִיָּה אַחַת תַּחַת פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, מַעֲלִים עָלָיו כְּאִלּוּ יִצְרוּ וְרַקְמוּ וְהִבִּיאוּ לְעוֹלָם. (חומשת הוריות)

• וְצִרִיף אַתָּה אֲחִי לְדַעַת שְׂוָכִיוֹת הַמְּאֲמִין, אֶפְלוּ זֶה שֶׁהִגִּיעַ לְקִצָּה תִקּוֹן נַפְשׁוֹ לְפָנַי הַקֶּבֶץ"ה, וְאֶפְלוּ נִתְקַרַּב לְמַעֲלַת הַנְּבִיאִים בְּטִיב מְדוּתֵיהֶם וְיָפִי הַנְּהַגְתָּם וְהַשְׁתַּדְּלוּתָם בְּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֵינָן מְגִיעוֹת לְזִכְוִיתָיו שְׁלִי-הַמְּדַרְיָךְ בְּנֵי-אָדָם, וּמְדַרְיָךְ הַרְשָׁעִים אֵל עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, שְׂכִזְכוּתָיו נִכְפָּלוֹת בְּמַעֲבַר הַיָּמִים וּמְחִזּוֹר הַזְּמַנִּים. (חומשת הלכות)

• וּמְצַדִּיקֵי הַרְבִּים כְּפוֹכְבִּים, אֵין דֵּי לְשֵׁלֵם לוֹ שְׂכָרוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה בְּחַיָּיו כְּאֵן, אֲלֵא הֵרִי הֵם כְּפוֹכְבִּים גַּם לְעוֹלָם הַבָּא. לְנִצְחַח לְעוֹלָם וָעֵד. (לב אליהו)

• לֹא דֵי לְצַדִּיק שְׂיִקְנֶה חַיִּים לְעַצְמוֹ, אֲלֵא יִקְנֶה אוֹתָם לְזוּלָתוֹ. וְהַחֶכֶם - הוּא לֹקַח נַפְשׁוֹת הָאֲנָשִׁים וּמוֹשֵׁף אוֹתָם לְעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׂיִקְנֶה כָּלֵם אֶת הַחַיִּים הַנִּצְחָיִים, כְּנָאֲמַר "וְלִקַּח נַפְשׁוֹת חֶכֶם", (הרלב"ג)

• הַמְּזַכֵּה אֶת-הָאָדָם וְהוֹפְכוֹ מִחַיִּב לְזַכָּאי, כְּאִלּוּ בְּרָא אָדָם קֹדֶשׁ, שְׂכָל-אָדָם עוֹלָם בְּפָנָיו עוֹצְמוֹ הוּא, וְזֹכֶה הַמְּזַכֵּחַ לְמַעֲלוֹת גְּדוּלוֹת, שֶׁהַקֶּבֶץ"ה גּוֹזֵר וְהוּא מְבֹטָל. (חומשת הלכות)

• מִי שֶׁמְקַרַּב אֶת-הַרְחוּקִים לְעֲבוֹדַת ה', יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה זְכוּת מְסוֹרוֹת בְּיָדוֹ. מִי שֶׁמְזַכֵּה אֶת-הַרְבִּים - נַעֲשֶׂה שְׂתָף

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לֵיד בֵּית הַקְּבָרוֹת, בְּקֶשׁ רַבִּי עֲקִיבָא שְׂוִיצִיאוֹ לוֹ סַפְסָל לְשִׁבְתָּ עָלָיו, וְאָמַר: "אֲחִינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁמַעוּ. לֹא חֶכֶם אֲנִי, כִּי יֵשׁ חֶכְמִים יוֹתֵר מִמֶּנִּי. אִם לֹא עֲשִׂיר אֲנִי, כִּי יֵשׁ עֲשִׂירִים גְּדוֹלִים מִמֶּנִּי. וְאֵם תֵּאֲמַר שְׂאֲנָשִׁי דְרוּם מְכִירִים אֶת רַבִּי עֲקִיבָא, מִהִיכָן מְכִירִים אוֹתוֹ אֲנָשִׁי הַגְּלִיל? וּמִהִיכָן מְכִירִים אוֹתוֹ הַנְּשִׂים וְהַטָּף הַרְבִּים שֶׁהִגִּיעוּ לְכָאן וְהִטְרִיחוּ אֶת-עַצְמָם לְלוֹת אֶת-הַפְּנוֹחַ? וְאֵם בְּשִׁבִיל עֲקִיבָא בְּאַתָּם, הֵרִי כְּמָה עֲקִיבָא יֵשׁ בְּשׁוּק, אֲלֵא יוֹדַע אֲנִי שֶׁלֹּא הִצְטַעַרְתֶּם אֲלֵא בְּשִׁבִיל כְּבוֹד הַתּוֹרָה וּבְאַתָּם לְשֵׁם מִצְוָה, וְיוֹדַע אֲנִי שֶׁשֶּׁכֶר גְּדוֹל מְבֹטָח לְכָל-מִי שֶׁקִּים מִצְוֹת הַלְוִיָּה הַמּוֹת, וְעַכְשָׁן מִתְנַחֵם אֲנִי עַל הַשֶּׁכֶר הַגְּדוֹל בְּזְכוּת הַכְּבוֹד הַגְּדוֹל שֶׁחֲלַקְתֶּם לְבְנֵי הַפְּנוֹחַ, וְיוֹדַע אֲנִי שְׂבָנִי בְּוִתְעוֹלָם הַבָּא הוּא, מִפְּנֵי שֶׁזָּכָה אֶת-הַרְבִּים לְבוֹא לְמִצְוָה זֶה, וְכָל-מִי שֶׁמְזַכֵּה אֶת-הַרְבִּים, אֵין חֲטָא בָּא עַל-יָדוֹ". (מסכת שמחות)

לְתַנָּא רַבִּי עֲקִיבָא הָיָה בֶן צַעִיר בְּשֵׁם שְׁמַעוֹן, שֶׁנֶּפֶל לְמִשְׁכָּב. יָשָׁב אֲבִיו רַבִּי עֲקִיבָא בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ, וְלֹא בָטַל תוֹרָה אֶפְלוּ רָגַע אֶחָד, וְהַעֲמִיד אֲנָשִׁים שְׂיַסּוּ לְהַקֵּל מִיִּסּוּרָיו. לְפַתַּע הִגִּיעַ אֶחָד הָאֲנָשִׁים וְהוֹדִיעַ לְרַבִּי עֲקִיבָא בְּצַעַר, כִּי מִחֲלָתוֹ שֶׁל הַבֶּן הוֹלְקַת וּמְכַבְדָּהּ, וְרַבִּי עֲקִיבָא הִגְבִּיר אֶת-הַתְּמַדְתּוֹ. עֶבֶר עוֹד זְמַן מָה, וְשְׁלִיחַ נוֹסֵף הִגִּיעַ וְסַפֵּר כִּי הַמְּצַב הַחֲמִיר עוֹד יוֹתֵר וְהַבֶּן כְּבָר נוֹטֵה לְמוֹת, שְׁלִיחַ נוֹסֵף הִגִּיעַ וְסַפֵּר שֶׁגִּסְסוּתוֹ שֶׁל-הַחוּלָה הַחֲלָה, וְהַרְבִּיעִי בָּא וְסַפֵּר כִּי נִשְׁמָתוֹ נִסְתַּלְקָה לְגַנְזֵי מְרוּמִים. קָם רַבִּי עֲקִיבָא, חָלַץ אֶת-תְּפִלִּין וְקָרַע אֶת-בְּגָדוֹ, וְהִכְרִיז: "אֲחִינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שְׁמַעוּ! עַד-עַתָּה הֵינּוּ חַיִּים בְּלִמּוּד תוֹרָה, אוֹלָם עַתָּה מוֹטָל עֲלֵינוּ חַיִּב לְכַבֵּד אֶת-הַנְּפֹטָר, וְנִצַּא עַתָּה לְקַרְאָתוֹ". סָגְרוּ הַתְּלָמִידִים אֶת-סִפְרֵיהֶם וְנִצְּאוּ אַחַר רַבִּי עֲקִיבָא לְלוֹת אֶת-בְּנֵי הַפְּנוֹחַ, וְיַחַד עִמָּם הִתְאַסַּף הַמּוֹן רַב שֶׁל אֲנָשִׁים שְׂבָאוּ לְלוֹתָהּ.

מספר

ספורי צדיקים

ספור המעשה, נמנו צדיקי ירושלים ואמרו: "כמה גדולים צדיקים במיתתן. ומפני שהיתה לו לרבי נסים מסירות נפש בחייו על מצוה זו, לכן זכה שגם לאחר מותו נעשה שליח מהשמים לזכות את הרבים, ולזרוז בלמוד תורה בחצות הלילה". (אוצרות האגדה)

עומד המגיד הירושלמי הנודע, רבי שלום שברון, ליד ארון הקודש שבבית הכנסת "זכרון משה" שבירושלים, ונושא דבריו הוא 'זכוי הרבים'. "איך אפשר להגיע לידי זכוי הרבים?" שואל רבי שלום ומשיב: "אספר לכם מעשה שהיה. הדבר היה בערב יום הדין, כאשר אברהם צעיר למים התהלך בין רחובות ירושלים, כשעל פניו נסוכה ארשת מתוחה של אימת יום הדין. הזמן קצר, והוא מחפש דרך כיצד לצבור זכיות נוספות לקראת ראש השנה, והנה נצנץ רעיון במוחו לזכות את הרבים, כי הרי בכך אפשר לצבור חבילות חבילות של זכיות. אותו יום היה בשבת קדש האחרונה של אותה שנה, הסמוכה לראש השנה, והנה הוא נכנס לבית הכנסת הסמוך ומביט על המתפללים. התפלה עמדה לקראת סיומה, וחלק מהמתפללים כבר החלו לקבל את טליתותיהם, ולהכניסן לתוך שקיקי הטליתות שעמם. והנה הוא נחרד לראות, כיצד כמה מהם לא מקפידים על ההלכה המפורשת האוסרת לקבל את הטלית בקפיצה בדייק על הקפלים המדוקים, ואז גמלה בלבו ההחלטה. המתפללים החליפו ביניהם ברפת 'שבת שלום' ופנו לצאת, והנה הפתעו לשמע דפיקה על הבימה. 'יהודים יקרים! אנו עומדים ימים ספורים לפני ראש השנה, ולכן כדאי להזכיר הלכה מפורשת מהלכות שבת, שאסור לקבל טלית בקפיצה, ואין מורזים אלא למורזים'. רב המתפללים היו פשוטי עם, והם הפו בתדהמה. 'לא ידענו דין כזה, לחשו בהפתעה, שנים ארכות אנו עוברים על אסור שבת?! ואחד המתפללים, יהודי ירא שמים, הניח הצעה על אתר לפני המתפללים. 'הבה ונקבע שעור יומי בכל שבת לאחר התפלה, שעור קצר בהלכות שבת. ההצעה התקבלה בהתלהבות, והשעור הראשון התקיים בשבת שובה, בין כסה לעשור. שעור קבוע של עשר דקות בהלכות שבת, והשעור נמשך שבוע אחר שבוע. והנה נודע הדבר למתפללי בית הכנסת השכן ברחוב המקביל, והללו התמלאו קנאת סופרים. היתכן?! בבית הכנסת 'ההוא', שבו מתפללים פשוטי עם מתקיים בכל שבת שעור קבוע, ואלו אצלנו, בבית הכנסת של ה'חשובים', אין כלום? ומיד נפלה ההחלטה פה אחד: שעור בהלכות שבת. וכך היה גם בית כנסת שלישי בעקבותיהם, ומי יודע עד לאן התגלגלו הדברים". סיים רבי שלום את הספור ואמר בנגונו הערב שובה הלב: "ואותו אברהם מאמן חלף והלך לו. מן הסתם קלל לא ידע איזו סערה חולל בהערתו הקצרה, וכלל לא מודע אודות זכותו התופחות והולכות לזכותו בעולם הבא. 'זכוי הרבים אדיר, דפיקה אחת על הבימה וכמה מלים טובות. כחם של מלים אחרות זכותו לפני ראש השנה', סיים רבי שלום. ומיהו אותו אברהם שרבי שלום לא גלה את זהותו? מתברר, כי זה היה רבי שלום בעצמו... (קול חוצב)

רבי יוסף חיים מבגדד בעל "בן איש חי", היה קונה מדי שנה את ארבעת המינים לכבוד חג הסוכות בהדור מיחד, והיה מפאז לשם כך הון רב. מדי שנה, משעות הבקר המקדמות ועד לשעות הצהרם המאחרות, השתתף תור שליחודים מפל רחבי בגדד הגדולה, כדי לברך על מיניו המהדרים ולצאת ידי חובת המצוה באופן המעלה ביותר. פעם שאלוהו מקרבו: "פיצד יכול הרב למסור את ארבעת המינים שלו, עליהם שלם הון רב, לכל אחד שבא? והלא בכך גורם הרב במו ידיו, שההדור של המינים פוחת והולך, שכן המינים משחירים ממשמוש הידים הרבות?! חנה ה'בן איש חי' ואמר: 'זכוי הרבים זהו ההדור הגדול'... (אבירי בבל)

ביום גשום וסוער, פנה תלמיד חכם אחד אל החזן אי"ש ושאלתו בפיו: "מדי יום ביזמו, מוסר אני שעור לבעלי בתים בעיר רמת גן הסמוכה לבני ברק. אולם היום, עקב הגשמים המרבים והסערה הגדולה, מתלבט אני אם עלי לטרח ולנסע לשם כדי למסור את השעור?" לשאלת החזן אי"ש, כמה אנשים משתתפים בשעור ספר, כי בדרך כלל באים כעשרה אנשים בקביעות. "כמה יבואו היום, לפי השערתך?" שאל החזן אי"ש, והלה השיב: "כמדומני שאף אחד לא יבוא, למעט השמש של בית הכנסת שמתגורר בסמיכות מקום". "נו", אמר החזן אי"ש, "אם אפלו איש אחד בלבד יבוא לשעור, כדאי כבר שתטרח למענו ותבוא למסירת השעור. מפני שמצות תלמוד תורה אינה כשאר המצוות, ואינו דומה אדם שלמד באותו יום, למי שלא למד כלום, כי הלמוד היומי משנה את האדם בתכלית". (שיח צדיקים)

רבי נסים לופס, היה אחד מחשובי חכמי ארם צובא, והיה נוהג לקום מדי לילה בחצות כדי לעסק בתורה, וכך זכה לבקיאות מפליגה בפרד"ס התורה. בגיל צעיר פהו עיניו, אולם הוא המשיך ללמוד כל חייו בחשק רב, ואף חבר פרוש חשוב על הרמב"ם. לאחר פטירתו, יסדו כמה חכמים מיצאי ארם צובא בירושלים חברה "שמרים לבקר" לזכרו של רבי נסים, ומנו אדם שיעור את האנשים משנתם בחצות. החברה נוסדה בשנת תרנ"א, וחבריה היו משכמים מדי לילה, ולומדים בבית הכנסת העתיק שעל שם רבן יוחנן בן זפאי בעיר העתיקה, והולכים בכך בדרך של רבי נסים להקדיש את הלילה לתורה. לימים, חלה גבאי החברה ואשפז בבית הרפואה. באחד הלילות התגלה לפניו רבי נסים לופס, ואמר לו כך: "לא תוכל לשער איזו נחת רוח גרמתם בעולם העליון, על ידי הלמוד שלכם באישון לילה, אולם זה כבר שלשה לילות שתדלתם מכך ומנעתם שעשוע מפורומים". התעורר הגבאי בבוקר, ומיד שלח לברר את העניין. והנה התברר, כי הגבאי שהחליפו נפל אף הוא למשכב, והאיש השלישי שהתמנה לכהן, התרשל בתפקידו ולא העיר את הלומדים בלילה. מיד התחזק הגבאי הראשון וחזר לעמוד על משמרתו, והשתדל מאז ביתר שאת במצוה רמה ונשגבה זו של זכוי הרבים. וכשהתפרסם

רבי ראובן יוסף גרשונוביץ, חפש פלימיו ביצד לזכות את הרבים, ואף הפעיל ועודד אחרים לפעלות של זכוי הרבים. ספרה אחת הנשים הצדקניות שפעלו להפיץ תורה וטהרה בנגב, כי פעם בקשו ממנה למסור הרצאה באחת הערים, והיא נענתה לבקשה. הנשים שהשתתפו בפועל נהנו מאד, והעלו בפניה הצעה למסור להן שעור קבוע כדי לחזקן ולהפיח בהם רוח ונשמה יהודית. היתה הרבנית במצור, שכן זמנה היה דחוק ולא היה בכחה לעשות פן, אולם הפעילים המסורים שבאזור הזמינו אותה אל הרב גרשונוביץ, ובקשו להתדון אצלו בדבר. שמע הרב את שני הצדדים, ולאחר מכן פנה אל האשה ואמר: "אני מתחנן בפניך, להמשיך במסירת השעורים, כי יש בזה מצוה נשגבה של זכוי הרבים". ומיד לאחר מכן התענגן ושאל על בני ביתה וילדיה של הרבנית, אם הם זקוקים לעזרה וחס מיוחד. נענתה האשה וספרה, כי באמת יש לה כמה בעיות הזקוקים לפתרון ומנה אותן, ומיד קם הרב ואמר בנחרצות: "בטוח אני, כי בנכם פלוני שאתם דואגים לעתידו הרוחני, יגדל בתורה וביראת שמים, ובתכם שאזקקה לרפואה שלמה תבריא לחלוטין, ואף שאר ילדיכם יגדלו ויפריחו לתפארה. ומהיכן בטוח אני בזאת? מפני שאמון בעל הגמול לשלם שכר טוב לאלו שעוסקים בקרוב בניו אליו. תפרו שמו, ואם הכל יבוא בביתכם על מקומו בשלום, תוכלו להתמיד בפעולותיכם למען זכוי הרבים". הדברים הנלהבים הפיחו בה כחות לעבודת הקדש, ואכן זכתה לראות את פרות עמלה בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא. (ניצוצי אש)

רבי גרשון קליבנסקי, היה אוד מצל מאש שעבר תלאות ומארכעות ברוסיה הסובייטית בתקופת מלחמת העולם השנייה, הגלה לסביר הקפואה וסבל ישורים קשים, אולם שמר מכל משמר על התורה והמצוות מתוך מסירות נפש מפליאה. בזכרונותיו הוא מספר על התקופה הראשונה עם הגיעם לסביר, פאשר לא היה בידיהם לוח עברי ולא ידעו ביצד יצליחו לשמור על השבתות והמועדים, על יום הכפורים וחג הפסח במועדם, ולבם נפל בקרבם. והנה ישועת ה' כהרף עין, ואלי ביתם נכנסה אשה יהודיה אחת ללא הודעה מקדמת, ובידיה ספר קטן. הביט רבי גרשון בספר ולהפתעתו גלה, כי לפניו הספר הנודע "קצור שלחן ערוה", אולם שבעתים הפה בתדהמה פאשר גלה בין דפיו לוח יהודי לחמשים שנה. השמחה היתה עצומה, ובזכות אותו ספר זכו כל הגולים היהודים בסביר הרחוקה להנצל מאיסורי פרת חליה, ועלה בידם לשמור על כל החגים והמועדים במלואם. ולא רק הם זכו לכו, אלא אף מכריהם שהיו עמם בקשרי מכתבים, קבלו מהם מכתבים בהם רמזו להם על 'הדוד פסח' והדודה חנפה ועל מועדי בקורם... ומן השמים שלמו לה לאותה אשה שאותה את הרבים, וזכתה לאריכות ימים ושנים ונפטרה בגיל של למעלה ממתשעים שנה, כי אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה. (סיביר - עדות אישית)

מעשה באברך אחד, שהתברך בכשרון נאום נפלא, עד שיצא שמו למרחוק והזמן לעתים לשאת דברי חזק בכנסים שונים. לא ידע אותו אברך אם הוא נוהג כשורה ולא היה בטוח בדרכו, כי התחבט שמא עליו להשקיע שנים ארוכות בהתעלותו הרוחנית האישית, ואחר שיהיה נאה מקים' יהיה גם נאה

דורש'. אולם מאידך, ידע את חשיבותה ומעלתה של זכוי הרבים, ולא ידע לשית עצה בנפשו. בהיותו ממשחרי פניו של רבי מרדכי צוקרמן, משרידי תלמידיו של ה"חפץ חיים", החליט להכנס אליו ולשאל בעצתו, אולם הדבר נדחה מיום מסבות שונות. בינתיים ערך אותו אברך פרמצוה לבנו שזכנס למצות, ובעת הקדוש שניערך בבית הכנסת בשבת קדש, הגיע רבי מרדכי ונשא דברים קצרים פדרפו. אחריו נשא אבי הבן דרשה נפלאה בטוב טעם ודעת וברב כשרון נפלא, ורבי מרדכי ישב והתענג על דבריו. כשנפרד ממנו, פנה אליו ואמר: "פיון שמן השמים נתנו לך כח לדבר, עליך לנצל ולהועיל לרבים, כדי להשיב לבבות בני ישראל לאביהם שבשמים". קבל אפוא אותו אברך את תשובתו, עוד בטרם הספיק להעלותה לפני רבי מרדכי... (יחיד ודור)

ספר רבי זאב פרידמן, אוד מצל מאש השואה האזמה: "בשנת תש"ד, שהיתי במחנה רכז בסלובקיה והעסקתי בידי הנאצים הרשעים בפנוי פצצות חיות מתוך רכבות. באחד הקרונות מצאתי ספרי קדש רבים, ובהם גם מגלת אסתר מהדרת. מהרתי להטמין את המגלה בכיס, וחשבת בלבי כי הדבר יהיה לי למזכרת מהתקופה הנוראה. עברו ימים רבים, והגיע חג הפורים. נזכרתי במגלה שבדי, ופרסמתי לרבים כי ברשותי מגלה כשרה פמצות היום. השמועה התפרסמה במחנה חישמה, ועלה בידי לזכות את הרבים לקים מצות קריאת המגלה פראוי, וכלם ברכו אותי שבזכות זה אזכה להנצל מהגיהנם הלה ואחזר שוב להיות בן חורין. עברנו ישורים קשים, וכשהגענו למחנה מאוטהאוזן הנורא, לקיתי בחם גבוה והמנונים העבירוני לקבוצת החולים. באין ברה, מסרתי את התפלין שלי ואת המגלה לידי ידי הטוב, אולם הוא עודד אותי ואמר לי להחזיק מעמד, ובזכות זכוי הרבים אזכה להנצל מגיא ההריגה. עוד תראה, כי בעוד ימים מספר נשתחרר מכאן ונשוב לארץ החיים, הבטיח לי חברי, ואמנם דבריו הפיחו בי כח ואמונה, ובזכותם החזקתי מעמד ונצלתי תהלה לה' לחיים". (שמע ישראל)

פעם, העלתה הצעה בפני אברך תלמיד חכם אחד, למלא את מקומו של משגיח בשיבה במשך פשעתים מדי ערב, לעסק בלמוד עם הצורבים הצעירים ולחזקם בתורה ויראת שמים. עלה האברך לשאל את רבי ישראל יעקב קניבסקי בעל "קהלות יעקב", והוא הורה לו לקבל על עצמו את התפקיד. "ידע לה", אמר לו ה'סט'פ'לר, "כי להיות ממזכוי הרבים זו זכות גדולה, וכבר קבערנו ינה ואמר, שאפלו דברים שאין התשובה מועילה להם, מתפפרים על ידי זכוי הרבים". ורגיל היה לומר, שכל גדולי ישראל בכל הדורות התעלו על ידי אמירת שעורים, ולא רק על ידי למודם העצמי. והוסיף: "פאשר מלמדים תורה לאחרים, הרי זה שקול כעשרים פעמים של חזרה". והתבטא: "אני חש זאת על עצמי. כי כל מה שלמדתי לעצמי נשפח ממני, ומה שלמדתי לאחרים זכור אצלי עד היום". (תולדות יעקב)

היה זה בזקנותו של ה"חפץ חיים", פאשר הגיעה אליו בקשתו של רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי, לבוא לעירו ולנא, כדי לעזור שם על ענין טהרת עם ישראל ולחזק ברפים כושלות. כשנודע

רבי שלמה זלמן אוירבך, היה מעודד צורבים צעירים להוציא לאור את חדושיהם ולהדפיס ספרים משלהם. נוהג היה לספר, כי פאָשר רבו רבי איסר זלמן מלצר קבל פרס מקרן צבורית על ספריו 'אבן האזל', אמר לו: "וכי לפרס של עמוד על ספרי אני זקוק? אלא יודע אתה איזו חשיבות אני מיחס לעמוד מחברים צעירים להוצאת ספריהם, ולכן הספמתי לקבל את הפרס, כדי שהדבר יעודד תלמידי חכמים צעירים לכתוב חדושים והדפסתם". וגדולה היתה שמחתו של רבי שלמה זלמן בשעה שהיה בא אליו מחבר צעיר עם ספרו, והיה מעודדו להמשיך בדרכו זו, כשהוא נוהג לומר כי אין בהוצאת ספר בגיל צעיר משום יושרה, ואף היה נוהג לשלם לכל מחבר צעיר שהביא לו את ספרו, כדמי קדימה לספרו הבא. בדרך צחות היה מצטט ואומר בשם אחד הגדולים, כי קדם ביאת המשיח, פאָשר יפגשו שני יהודים זה עם זה, לא ישאל איש את רעהו לשמו, אלא לשם ספרו" (המאור הגדול)

פעם התפנסה אספה גדולה של רבנים וראשי ישיבות, ודנו בשאלה אם נכון הדבר לשלח תלמידי ישיבה להפיץ תורה ברבים ולמסד שעורים בשובי העולים החדשים, כדי להחזירם למוטב, או שמא יש לחשש שמא יצא שכרם בהפסדם. בראש האספה ישב רבי יחזקאל אברמסקי, נשיא ועד הישיבות, וגם רבי יהודה צדקה ראש ישיבת "פרת יוסף" היה שם. רבים מהדרשנים חוו את דעתם והכריעו לשלילה, ואולם מפיין שדבריהם נשאו באדיש, לא הבין רבי יהודה את הכרעתם. משום כך, פאָשר פנה אליו רבי יחזקאל ובקש ממנו לשאת דברים, לא פלל כלל כי דבריו יסתרו לחלוטין את דברי קודמיו, ואמר: "מציינו בגמרא, שכל המלמד את בן חברו תורה, זוכה ויושב ביישיבה שלי מעלה. ונשאלת השאלה, וכי פגנת חז"ל להבטיחנו שאדם כזה יזכה למקום כבוד בעולם הבא? אלא שאם יחשב האדם שבגלל עסוקו בזכוי הרבים יפסיד את תורתו, הרי שפוטח הוא שכל מה שלא יספיק ללמוד פאן, יזכה להשלים בעולם הבא". בהמשך דבריו הזכיר פמה מספורי חז"ל שמהם עולה כי האמוראים בסליו תורה למען הצלת נפש זולתם, וצטט את הנאמר על אביי שיצא להציל יהודי מעברה, ובטל לשם כך את תורתו. לשמע הדברים, התרגש רבי יחזקאל אברמסקי ואמר: "הלא מר שפך את כל הקערה עם המים שבה", ורמז שבנאומו הקולע, דחה את דברי הקודמים לפניו, והצדק עמו. (ויכוי הרבים)

דבר הבקשה לבני המשפחה, נחרדו לבריאנותו של אביהם, וטענו בפניו שאין באפשרותו לצאת לדרך הרחוקה מפני חלשתו, והתחננו לפניו לותר על כך. אולם ה"חפץ חיים" בטל את דבריהם ואמר: "וכי כיצד איכל להמשיך לשבת פה, בשעה שמוטלת עלי חובת זכוי הרבים בוילנא ולתקן שם תקון גדול?" ראו בני הבית כי הוא איתן בדעתו לנסע, ולכן נסו להתחכם ובקשו ממשמשו הקבוע להתחמק מהמקום, כדי שלא יהיה ה"חפץ חיים" עם מי לנסע. החל ה"חפץ חיים" להתכונן לנסיעה, וכשראה שהמשמש איננו בבית והבין כי מנסים להכריחו להשאיר קם בשארית פחותיו, נאחז בקירות הבית והחל לשרף את רגליו הישישות אל מחוץ לבית. וכשראו בני הבית כי מנוי וגמור עמו לצאת לדרך, הזעיקו מיד את המשמש והם יצאו יחד לוילנא. בהגיעם לשם, התפנסו אלפים לשמע את דבריו של זקן רבני הדור, והוא החדיר בהם דברי חזק על חשיבות הטירה בעם ישראל. בלילה, נכנס אליו יהודי זקן מתושבי וילנא, וה"חפץ חיים" דבר עמו ארפות בעניני אמונה, וטרם יצא הודה לו הזקן על דבריו ואמר כי הפיח בו נשמה חדשה של אמונה תמימה בה'. אז פנה ה"חפץ חיים" למשמשו ואמר: "ראה נא, איני יודע אם הדרשות שדרשתי פאן בעיר הביאו באמת את המטרה לה נדרשתי, ואולם דבר ברור אחד יודע אני. אותו זקן שהיה אצלי עכשו, התחזק בזכותי בדברי אמונה, ובשבילו לבד כדאית היתה כל הטרחה שטרחתי ונסעתי מרדין לוילנא" (חדויות החיים)

גאון הצדקה היה החסיד רבי יעקב הלוי פרידמן, וכל ימיו הקדשו לזכוי רבים במצות הצדקה ותמיכה במשפחות מעוטות יכלת בדרך של כבוד. היו כאלה שנסו למנוע ממנו את המאמץ באסוף כספי הצדקה, והיו מקרים שנסו להסביר לו כי אין זה נאה לאסוף צדקה במקום, ואולם הוא עמד על שלו והסביר, כי הוא נמצא פאן לא רק בשביל לאסוף כסף, אלא גם בשביל לזכות את הרבים במצות הצדקה. פעם הגיע לחתונה ורצה לאסוף שם צדקה. נגש אליו בעל האולם ואמר: "פמה יעלה בידך לאסוף פאן, לפי השערתך? אני מוכן לתת לך שלש מאות דולר, אך עשה לי טובה ואל תאסף פאן". הסכום שהציע היה נכבד מאד, ואולם רבי יעקב לא יכול היה לשתק: "הרי פה יקרה היא מצות זכוי הרבים, ואיך אתה מסגל לקחת על עצמך אחריות גדולה כזו של מניעת יהודים ממצוה חשובה זו"? (תפארת יעקב)

ממלכה

מעשה באדם אחד שבקש לזכות את הרבים, והיה נוהג לעמוד בכל ליל שבת ולהמתין שעה ארבע לאלו שמאריכים בתפלת העמידה, שכן יש דעה באחרונים, שאין לומר זיכרו לאחר התפלה, אלא בעדות של שנים, וכיון שהלכו האריכו בתפלתם, היה מתנדב לימינם בעד נוסף. פעם נסע האיש לארצות הגולה כדי להתרים נדיביעים, ועלה לביתו של נגיד מפרסם ובעל צדקה. תהה הלה על קנקנו, וכששמע שבעל חסד הוא המזכה את הרבים, בקש לדעת פמה דברים אמורים, והפתע לשמע על מעשי החסד שכלו באמירת עדות בשנים. "ולשם מה זקוק אתה לממון"? תהה הנגיד, והלה השיב מיד: "מה אתה סח? והרי עתה, בתקופה זו שאני שוהה בגולה, נאלצתי לשכר ממלא מקום שישימש בתפקידי, וכלום אקפח את שכרו ולא אשלים לו על טרחתו"!!...

שאל פעם רבי שלמה קלוזנר מברוד: "מדוע רואים אנו הבדל גדול בין הטבה עם הבריות שעודם בחיים, שאין כלי אדם זריז לקימה, לבין גמילות חסדים עם המתים שכלם רצים למצוה זו"? והשיב: "טעמו של דבר הוא, מפני שבני אדם אוהבים את האמת. פאָשר הם נתבעים לעשות משוה למען הבריות, נכנס ספק בלבם שמא אין הלכו נצרכים באמת ואולי אין פאן חסד שלם. אולם לגבי המתים אין פאן ספק, שכן הדבר נבר ונראה לעין שהוא מת, ומה מקום יש פאן לספיקות"? וסיים בחייד: "ולכן נקרא החסד שעם המתים בשם 'חסד של אמת'..."

נוהג היה ה"בני יששכר" לומר, כי הסבה שאין מברכים לפני מעשה חסד עם הבריות, מפני ההכנה שבדבר. שכן בעלי הבית יורד וטובל לפני הברכה, ומכיון עצמו למצוה בסלודין, ובינתים פרחה נשמתו שלי העני"...